

Žižkovské listy

Čtvrtletník Klubu přátel Žižkova

Číslo 41, duben 2009

Žižkov, Dům čp. 189/2 - Havlíčkovo náměstí, „U Zbanických“
Kdo zde bude přebývati, rač mu Pán Bůh požehnati.

Starý dům

Jan Neruda

Tak vetchý dům, tak starý dům,
a je mi posud milý,
že zažil jsem v něm nejprvších,
nejsladších světa chvilí.
Jak často na ten starý dům
mé oko se zadívá,
ach divu-li, že oko to
pak slzou se zalívá!

Mě bývá, jak by starý dům
mluvíval matkou ke mně
a jeho slova, ach ta zní
jak lásky šepot jemně.
On zná mé srdce skrz a skrz
a před ním pýcha hyne,
vždyť modlíval se se mnou vždy
mé modlitby dětinně!

Stalo se před šedesátičtyřmi léty

Uzpomínky žižkovského rodáka Milana Klicpery ze Sudoměřské ulice a studenta žižkovské reálky na Sladkovského náměstí na nálet na Prahu dne 14. února 1945

Těsně před náletem jsme byli s našima u fotografa Chundely na Sladkovského náměstí a netušili jsme, že za hodinu na to jsme mohli být buď všichni nebo někdo z nás mrtví. Naši odešli domů a já naproti do školy (bývalá reálka). Za chvíli se rozezněly sirény a už jsme slyšeli detonace.

Hned po skončení poplachu jsem s několika kamarády (byli jsme tehdy v protiletectvé obraně) nastoupili do pomocných prací. První následky náletu jsme viděli na dnešní Vinohradské třídě, naproti Maceškovi a tam nám také dali do rukou nosítka, na která jsme naložili prvního mrtvého, kterého jsem v životě viděl. Byl jsem doslova šokován, ale na strach a prožití hrůzy nebyl čas. Nesli jsme ho podle příkazu do jednoho dvora na Korunní třídě, kde se nás zeptali: muž, nebo žena? Muži se skládali nalevo, ženy napravo na zem. A už jsme zase utíkali pro další. Byly to desítky otřesných zážitků. Při jedné zpáteční cestě nás zastavili a poslali směrem k rozhlasu, kde prý jsou zasypaní živí lidé ve sklepě. Nevím už jak dlouho jsme rukama a lopatama odhazovali trosky z krytu a nezapomenu na okamžik, kdy jsme pomáhali zasypaným, zaprášeným a k smrti vyděšeným lidem ven. Celé odpoledne jsme pracovali na „Fošovce“ a k večeru jsme byli posláni k Emauzům. Ty hořely jako otep slámy. Na rohu Resslerovy ulice a Karlova náměstí byl zasažen dům. Pomáhali jsme vynášet věci v polorozbořeném přízemním bytě a nezapomenu, jak tam pobíhal jeho majitel, malíř písma, jako bezduchý a stále opakoval „Já tady měl takovej šikovnej štěteček a nemůžu ho najít.“ Byl to zřejmě štěteček, který denně používal a potřeboval, byl ale zřejmě v šoku, protože hledat štěteček v hromadě cihel a prachu bylo paradoxní.

Možná, že jsem tam potkal i naši Milušku. V noci jsme pak vynášeli několik pian, už ani nevím, jestli to bylo ve Václavské nebo Podskalské ulici a tam také vyklízeli další byty z dosud hořících domů. Když na to dneska vzpomenu, bylo to skutečně s nasazením života, protože jsme přes propadlé schodiště pokládali trámy a různá prkna, abychom se dostali do vyšších pater. Také někde mohly být ještě nevybuchlé bomby, ale to díky strašlivé atmosféře a mládí člověk nevnímal. Domů jsem se dostal až časně ráno a to jenom proto, abych vyděšeným rodičům sdělil, že jsem živ a zdrav a zase jsem se vracel zpět. Celé dopoledne jsme ještě pomáhali v okolí Resslerovy. V poledne nám na nákladáku přivezli teplou polévku, kterou jsme na Karláku pili z papírových kelímků. A odpoledne mě čekala velice otřesná práce. Do kostela na Karlově náměstí, kde byly vyklizeny lavice, svázeli k identifikaci mrtvé z jednotlivých sběrných míst. To znamenalo, že jsme prohlíželi kapsy a hledali legitimace. Jména se zapisovala do seznamu a mrtvým se přivazovaly lístečky se jménem a řadili jsme je jednoho vedle druhého na zem kostela. To už také chodili lidé a ptali se, jestli tam není jejich příbuzný. Ty zoufalé scény, pokud našli někoho ze své rodiny, bych už nikdy nechtěl vidět. Celou další noc a ještě jeden den jsem byl v této nezáviděníhodné činnosti, až teprve večer, špinavý, k smrti utahaný a hladový jsem přišel domů.

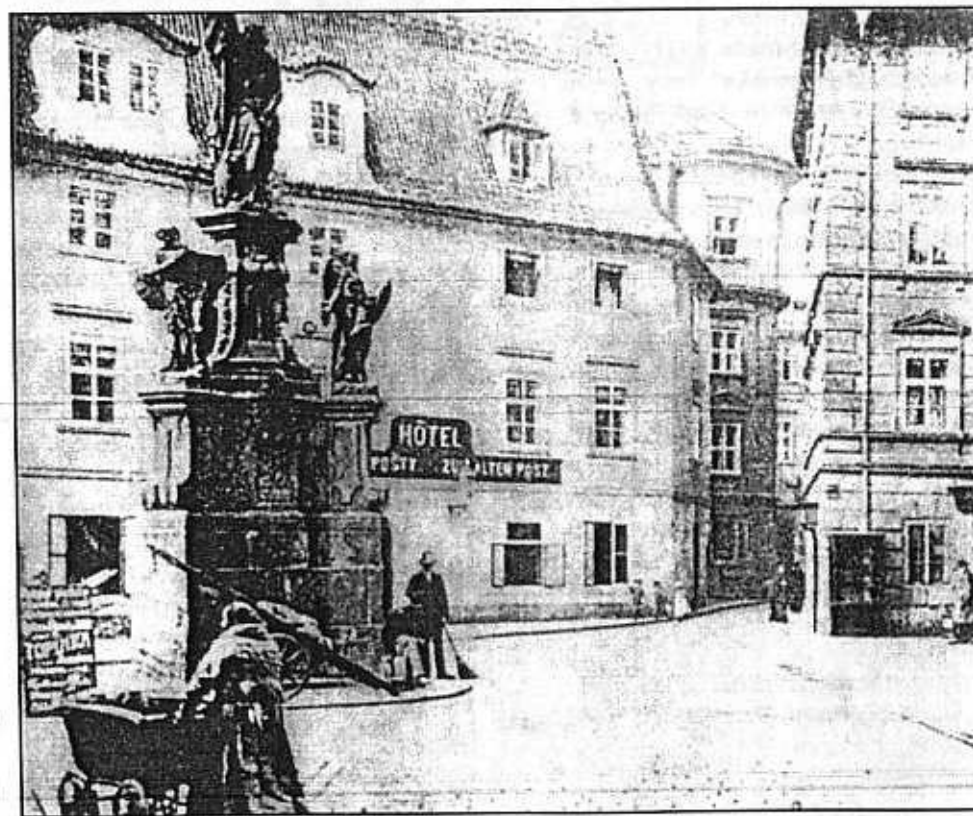
Později, 1. 3. 1945, vyšel v polofašistickém plátku Zteč pod titulkem: Příklady odvahy a statečnosti malý seznam, kde kromě jiných je uvedeno, že Karous Zdeněk, Šimek Miroslav,

Klicpera Milan, Lupáč František a Karásková Jiřina: v Praze XII. Otevřeli kryt a zachránili 8 lidí; vyklízení nábytku v ceně 150.000 K z rozbořeného domu, kdy stropy hrozily zřícením; hašení znovu vzniklého požáru a vyklízení obou ohrožených pater; vyklízení celý dům a zachráněny čtyři klavíry u mistra baletu Veselého; za pomoci LS (Luftschutz) vnikli do ohroženého domu a uhasili znovu se vzněcující požár.

Nikdy se nedá zapomenout na tu atmosféru hrůzy, paniky a zoufalství postižených lidí, na převrácené tramvaje, spoustu rumu a prachu a pocitu při styku se smrtí.

Milan Klicpera

Ve sklepě zasaženého domu poblíž nároží ulice Resslerovy a Karlova náměstí zůstalo plných šest hodin pod sutinami a ve tmě kolem deseti dělnic a učnic krejčovského závodu Boženy Černé. Jednou ze zachráněných učnic byla šestnáctiletá Miluška! – pozn. M.Č

Pošta na Maltézském náměstí zvaná Na Staré poště č. 8/480. Zde pošta sídlila od roku 1622 plných sto let.

ČESKÁ POŠTA U HISTORIÍ (dokončení)

Pád totalitního režimu a návrat k demokratickým poměrům zahájený studentskou demonstrací 17. listopadu 1989 otevřel celému poštovnímu resortu nové perspektivy v intencích světového vývoje.

České pošty od počátku své existence musely dostát závazkům vyplývajícím ze zakládací listiny. Pošta tak změnila i svoji tvář s novým logem s dominantním motivem poštovní trubky, jímž se přihlásila ke své staleté tradici.

Kde se rodila tradice pošty, která dříve podléhala Rakousku? Tedy vrátíme se a projdeme staletími: od Prahy až k Žižkovu.

Definitivní zřízení pošty v Praze je přiznáváno k datu 15. 10. 1526. Určit první sídlo této první pošty je obtížné. Teprve od roku 1544, kdy byl zřízen zvláštní poštovní úřad se sídlem v Praze, lze datovat i možnost přijímání soukromých zásilek k přepravě. Tento nový poštovní úřad byl v rukou člena rodu Thurn-Taxisů Matiasa. Je dokázáno, že hlavní poštovní úřad pro Čechy sídlil v Praze na Menším městě pražském v domě, který koupil roku 1558 od kláštera sv. Augustina při chrámu sv. Tomáše. Dům zvaný „Na korábcích“ stával na jižní straně Valdštejnského paláce a později byl zbořen. Je pravděpodobné, že ještě dříve ho měli pronajatý dvorští poštovníci. Od roku 1571 přechází úřad

dvorního poštovního do rukou rodiny Habenschattů poblíž malostranského břehu Vltavy. Od r. 1592 se stává dvorským poštovním G. Pichl, ten byl majitelem domu na Malostranském rynku, kde dnes stojí dům č. 37 s bustou Emy Destinové. Tento dům byl až do r. 1611

střediskem jak dvorské, tak i pražské pošty. Další dům F. Pruggera byl vypleněn. V roce 1622 získává pošta nové sídlo na Maltézském náměstí 8/480. Pošta tu sídlila plných 100 let. Dům byl znám pod názvem „Na staré poště“. V roce 1723 přestěhoval poštu tehdejší pražský poštovník Nell do vlastního domu zvaného „Zelený kříž“ proti kostelu Panny Marie pod řetězem (Lázeňská ul. č. 5/482). Pak nastalo nové stěhování v r. 1742 na Vlašské náměstí. V roce 1750 na druhém vltavském břehu vznikla na Židovském městě sběrna dopisů a soukromá „malá pošta“, později v r. 1790 „Staroměstská sběrna dopisů“.

V té době byla historicky zvláštní pošta „klapačková“ (Kleinpost nebo Stadtpost). Tato pošta byla povolena Josefem II. podnikateli Gersiemu. Zaručovala listovní i balíkové doručování po pražských městech a okolí, kudy nevedly tratě státní pošty. Zřízení této pošty byli opatření zvláštními vysokými klobouky, chodili po ulicích s klapačkami, jimiž ohlašovali svůj příchod a přijímali zásilky. Proto je název „klapačková pošta“.

Další stěhování pošty bylo v r. 1792 do Karmelitské ulice, kde zůstala do roku 1849. Důvody stěhování byly pochopitelné. V roce 1845 měla Praha již železniční spojení. Vznikla potřeba pošty blíže k nádraží. Byl určen dům č. 4/1035 zvaný U Klabersbergů na náměstí Republiky.

Posledním působištěm pražské hlavní pošty byla zvláště k tomuto účelu postavená budova na rohu Jindřišské a Politických vězňů čp. 909. Postavena byla v letech 1871-1875 a ještě v roce 1885 byla provedena nástavba 2. patra. Přestěhovalo se sem ředitelství, telegraf a telefonní ústředna. Dodnes je zde také nefunkční Pražská potrubní pošta, vytopená při povodni v roce 2002.

Žižkov

V první polovině 19. století v katastru současného Žižkova bývaly jen jednotlivé dvorce a vinice mezi poli. Měly společné jméno: Vinohrady. K rozdělení došlo až v roce 1875 a v roce 1877, kdy se Vinohrady a Žižkov oddělily. Na město byl Žižkov povýšen v roce 1881. Ze 14 tisíc obyvatel stoupl počet na 78 418. Tento nebývalý vzrůst přinesl potřebu zabezpečit služby obyvatelstvu. Proto v roce 1872 zde vzniká první pošta a to již s názvem Žižkov, ačkoli oficiálně bylo Žižkovu jméno zadáno až později.

V roce 1896 nastala změna v označování pošt. Namísto míst-

ního jmenného označení bylo zavedeno označování pořadovými čísly. Od vytvoření nového území Velké Prahy, což vstoupilo v platnost 1. 1. 1922, byla žižkovská pošta „1“ umístěna v Chlumově ulici, pošta „2“ sídlila v Karlově, nyní Husitské ulici, pošta „3“ sídlila v Libušině, nyní Kubelčkově ulici, pošta „4“ v Poděbradově, nyní Koněvově. V roce 1926 byla zrušena pošta č. „3“ v souvislosti s otevřením pošty v blízké budově nové meziměstské ústředny

ve Fibichově ulici.

V této nové meziměstské telefonní ústředně byl dne 19. 7. 1927 spojen první meziměstský telefonní hovor. Stavba této budovy trvala přes dva roky (1922-1925) a stála 10 milionů korun. Autorem projektu byl Bohumír Kozák. V průčelí budovy do Fibichovy ulice stojí čtyři plastiky od Ladislava Kofránka z r. 1926. Veškerý provoz v této budově byl soustředěn v sále, kde na 82 pracovištích bylo pomocí šňůr ručně spojováno kolem 500 hovorů denně. Do této nové budovy se ústředna přemístila

z primitivních poměrů z hlavní budovy pošty v Jindřišské ulici. Telefonní zařízení bylo v průběhu let soustavně modernizováno, jak to umožňovaly nové vynálezy a objevy v oboru sdělovací techniky. Technický i architektonický význam budovy ústředny potvrzuje skutečnost, že její obraz byl vybrán do série poštovních známek vydaných k 10. výročí vzniku republiky.

V souvislosti s výstavbou nových obytných čtvrtí byly postupně otevírány další nové pošty. Politická situace republiky se měnila a to se projevilo i v názvech pošt, na vzhledu razítek, podacích lístků, tiskopisů, atd. Číslování, které označovalo jednotlivé pošty, se až do dnešní doby několikrát změnilo a chystají se nové změny, související s novou organizací uspořádání pošt.

Největší investiční akcí v dějinách čsl. spojů byla výstavba Ústřední telekomunikační budovy v Olšanské ulici na Žižkově. Do provozu byla uvedena 3. ledna 1980. Tento ve své době „technický zázrak“ ve službě čsl. telekomunikací umožnil vyřadit z provozu všechny tehdy už zastaralé ústředny ve Fibichově ulici na Žižkově, futuristické věže mohutné budovy

s anténami radioreléových spojů tvořily jednu z dominant pražského panoramatu. Novou dominantou Žižkova – vedle administrativních budov na Olšanské ulici – se stala ústřední telekomunikační budova, novofunkcionalistická stavba tvořená třemi křídly s věží (sorela). Postavena byla v letech 1973-1976 podle projektů architektů J. Cubra, J. Hrubého, Z. Pokorného, F. Štráchala a V. Oulíka.

Historie pošty a poštovníctví je tak rozsáhlá, že nám ani zdaleka se nevejde do jedné knihy nebo přednášky natož do našeho malého časopisu. Musela jsem hodně míst obejít nebo krátit.

Tak tedy k nedávnému slavení: 15 let trvání opravdu české pošty se připojme s gratulací, vždyť i za Rakouska mnoho nejlepších organizátorů a vynálezců bylo českého původu. Děkujeme všem za nenápadnou práci, bez které už neumíme žít.

Zpracovala J. Polanecká
Zdroje: *Magazín Česká pošta VI/08, 12/07, Jiří Kratochvíl: Historie pražských pošt, Antonín Hudec: Spojte slovem i obrazem, PhDr. Pavel Čtvrtník: Cesta pošty dějinami, Kniha o Praze 3*

Silvestrovské a masopustní tisky

aneb Ze sbírky časopisů Rob. Šroma v Žižkově

Nejčastějším vydavatelem tisků k zábavám byly ovšem sokolské jednoty. Proto jsou jejich žertovné obsahy, někdy doprovázené více či méně zdařilými kresbami karikaturního typu, hodně lokálně zaměřené. Charakterizují obvykle situaci v jednotě a poukazují na jednotlivé funkcionáře a evičitele, popřípadě je žertovně kritizují, ale někdy se zabývají také situací ve městě, ať politickou nebo významnou z hlediska občanské vybavenosti. Některé žertky nebo anekdoty pak mají obecnější platnost. Ačkoli soubor uložený v KNM pod signaturou Z 55 A zřetelně není ani zdaleka úplný, ukazuje, že nejvíce těchto tiskovin vycházelo v Praze (v souboru jich je téměř 40) a častým vydavatelem byl Sokol pražský nebo malostranský. Aktivní byly i jednoty v pražských předměstských obcích a městech, jako byly Břevnov, Karlín, Košíře, Královské Vinohrady, Libeň, Malešice, Michle, Nusle, Smíchov, Střešovice, Vršovice, Vyšehrad, Záběhllice nebo Žižkov. Mnohé ovšem vyšly v dalších městech, např. v Chrudimi, Kroměříži, Kyjově, Litomyšli, Lomnici, Roudnici nebo Tovačově.

Názvy uvedených zábav i spisků bývaly pokud možno humorné, což podtrhovaly ještě podtitulky, popřípadě připojená motta. Uvedu některé typické názvy i s vrocením těch sešitků, které najdeme v KNM. Tiskoviny Sokola Pražského se obvykle nazývaly v souladu s rázem šibřinek příslušného roku: *Bodlák* v roce 1879, *Káně* v roce 1885, *Rajské jablko* („List věnovaný zájmům rajských tvorů“, s mottem „Vztekejme se!“) v roce 1886, *Partesy* z „Říše not a tónů“ v roce 1893, *Staroměstské Káně* v roce 1897, *Maškarní ples v Pařížské opeře* v roce 1912. *Kocourkovan* („Denní list pro noční rejdy Kocourkova a okolí“) ze stejné tělocvičné jednoty (1884) byl záměrně z velké části vytištěn kurentem, který se v této době v českých tiskovinách (na rozdíl od německých) již nepoužíval. Malostranský Sokol vydal v roce 1900 šibřinkový list *Proč bychom se netěšili...*, o rok později vyšel *Žofinský Figaro*, v roce 1903 *Letem Slovanským světem*, následujícího roku *Kocourkovské noviny*, roku 1905 *Žabí skřehotání* a v roce 1906 *Tváří v tvář Allahovi* (to byly už 16. šibřinky). K šibřinkám nuselského Sokola vyšel 27. ledna 1894 *Kecal*, 9. února 1895 *Smršť*, 26. ledna 1896 *Nuselský pepř*, 13. února 1897 *Rybrcouf*, v letech 1901 a 1902 *Šplechty nuselské*, 23. ledna 1904 *Kozojedský cancálek*, 18. ledna 1908 *Šídlo z Fidlovačky*, 1. února 1910 *Dráteník* („List všeslovanských šibřinek Sokola nuselského“), 18. ledna 1913 *Pekelník* (čertovský ráz maškarních merend byl tehdy velmi oblíbený), jindy to byl *Pekingský drak* („Orgán strany opoziční pravé levice“, s vrocením 5054). V případě nuselských šibřinek uvádím pro zpřesnění den pořádání šibřinek; pokud byl uveden, nejčastěji to bývalo v lednu. (Pod názvem *Rybrcouf* vydali ovšem už v letech 1886 a 1887 v Jičíně silvestrovský tisk s podtitulkem *Orgán tendence kausticko-gumielasticko-sylvestrovské*.) Břevnovský Sokol nazval své šibřinky v roce 1909 *Český kraj*, v roce 1910 *Ve vleku moderny* a v roce 1913 *Na cestách s baronem Prášilem*. Ve Střešovicích měly v roce 1911 ráz *Návrat pana Broučka z Měsíce*.

Lesní ráz šibřinek a Královských Vinohradech v roce 1913 naznačuje název *Lesikon neboliž Přehlednice vědomostí o přirozenosti lesinné*, v roce 1914 zřejmě uctivali kla-

síky české literatury, jak ukazuje brožurka *Pomněnky z Českého Olympu*. Smíchovský Sokol vydával masopustní tisk nazvaný *Kopřiva* (1887, 1908) nebo *Švihadlo* (1898) či *Trinidad-Herold* (1899), košifský Sokol zase *Košifské dutky* (1888) nebo *Žihadlo* (1913).

Mimopražské šibřinkové a silvestrovské tisky vydávaly nejčastěji sokolské jednoty. Řada silvestrovských tisků se nazývala pouze *Sylvestr*, *Sylvestrovský almanah*, *Sylvestrovský věstník* apod. (Všimněte si prosím, že se jméno tohoto světce psalo tehdy s ypsilonem.) V *Šibeničních listech* (s podtitulem „Orgán věnovaný zájmům zlodějstva a spřízněných kruhů vůbec“), které vyšly v Praze v roce 1889, je celostránková reklama žižkovské firmy Karel V. Paul, umělecký závod lakýrnický, Husova tř. Žižkov č. 48 (tenhle dům míval stejné číslo popisné i nové). Ve Vršovicích vyšel 31. prosince 1894 Botič („Denník politicko-sociálně-radikálně-petrolejný s tendencí kaučukovou“), v němž se dočteme i veršovánku „Jak budou Vršovice v r. 2000 vypadat“ (je to 7 slok po 4 verších).

Rozdílný byl formát těchto tiskovin – od malých rozměrů blízkých dnešním formátu A6 až do plakátové formy, a byly tištěny na stojato i na ležato.

Typografická kvalita některých tisků (např. těch vydávaných umělci Národního divadla nebo Sokolem na královském Vyšehradě v roce 1911) je vynikající.

Pod uvedenou signaturou je v KNM také osm tiskovin vydaných žižkovským Sokolem. Ty jsem si nechal na konec a podíváme se i do doby prvorepublikové. Pod společným názvem *Sršeň* jsou tu šibřinkové listy z let 1894, 1898, 1910, 1912 a čtyři prvorepublikové (1920, 1922, 1923, 1925). Ten nejstarší ze Šromovy sbírky upravil J. V. Alexander, má rozsah 4 stránky, formát blízký dnešnímu A4 a je v něm povídání známého spisovatele Karla Hlaváčka „Poprvé na žižkovských šibřinkách“. *Sršeň* z roku 1898 upravil J. Pekárek a obsahuje 8 stran podobného formátu. Ty další jsou brožurky o 80 stránkách přibližně formátu A5, mají vždy výtvarně pojedenou obálku a jejich obsah je zaměřený k rázu příslušných šibřinek: v roce 1910 to bylo „Vzhůru do Ameriky!“, v roce 1912 se ráz „Meditace v zahradě císařské“ týkal Belvederu. Ve 20. letech pak rázy zachycovaly radost z nabyté svobody i nostalgii nad starými časy: 1920 „Pod vlajkou svobody“, 1922 „Veselo zas v českém mlýně“, 1923 „Večer v Korintu“ a v roce 1925 „Bejvávalo, bejvávalo...“. Z obsahu šibřinkových brožurek z doby Rakousko-Uherska připomenu pro rok 1910 jen povídku Jaroslava Wiesnera „Sen o jednom reprezentačním domě“, která je zřejmou parodií na právě dokončovaný Obecní dům. Šestnáct čtyřverší s názvem „V naší Americe“ popisuje výlet do Ameriky a jsou v nich narážky na tehdejší členy žižkovského Sokola. V anonymně publikovaném povídání „Naši v nebi“ se chtějí žižkovští Sokolové dostat do nebe. Podívají se i do ráje, ale někteří členové pokukují za děvčaty, andělíčky krmí nárezem a tak sv. Petr pošle mnohé do pekla a pro okrasu nebe si ponechá jen dva – Jarouška Čichovic a Ferdáčka Čermákovice – a udělá z nich baculaté andělíčky, ovšem „s tím ‚baculatěním‘ neměl Pánbůh asi mnoho práce“. V brožurce pro rok 1912 najdeme například rozsáhlé veršování věnované starostovi Sokola MUDr. Janu Masákovi pod názvem „Meditace v zahradě císařské“, verše známého Karla de Wettera (později se psal Dewetter) „Romance o Rudolfu II.“, vyprávění o Kellyovi s názvem „Alchymisté“, verše Viktora Hánka „O šibřinkách“ a „Belveder“, písničkový

text Josefa Švába-Malostranského „Belvederu“ nebo poněkud cimrmanovský „Nález“. Píše se v něm, jak byl v letohrádku královny Anny nalezen chatrný poznámkový sešit, drahocenná rukopisná památka ze XVII. století, „která svojí originalností rukopisy R. K.-D. a R. Z.-H. daleko předčí... nevyvolá rukopis tento ještě více sporů než R. K.-D.“ V nalezeném rukopise jsou např. stati „Ženy pořád stejné“, „Nepředvídatelná událost roku minulého“, verše „Milování“ a „Do památníku“ či proctví na minulý rok. Ještě připomenu kvalitní polygrafické provedení – v roce 1910 připravil obálku K. Pospíšil a brožuru vytiskla žižkovská firma Štorkán a Jaroš v Husově třídě 68.

Většinu žižkovských silvestrovských zábavních aktivit ovšem zachycovaly *Mrkvantické Noviny* (MN), silvestrovský zpravodaj zřejmě po nejdelší dobu vydávaný v celém království Českém (jejich neúplný soubor ze sbírky pana Šroma uložila KNM pod zvláštní signaturu). O MN se více dočtete v mé druhé a třetí knize o Žižkovu, kde je také citováno několik výjimečně se vyskytujících vtípků z dalších silvestrovských a masopustních tiskovin, které se týkají Žižkova. Na Žižkově (zpočátku byla redakce a administrace v Husově třídě čp. 160) vycházely od roku 1889 také *České Kopřivy*, „politický humoristický satirický čtrnáctidenník“. Později byl přejmenován na *Pražské kopřivy* a nato na Česko-moravské *Kopřivy*. Stěhovala se i redakce a administrace – adresu najdeme i v č. 660 (dnes už neexistující dům byl v Rokycanově ulici). Bohužel v KNM mnohá z vydaných čísel chybějí. V těch existujících jsem žádné vtípy vztahující se k Žižkovu nenašel, zato je tam řada narážek protimasarykovských. Inzertní příloha k č. 9 z III. ročníku Česko-moravských kopřiv (1891) obsahuje reklamu na časopis humoristicko-zábavný *Telefon* (administrace byla v Žižkově č. 160) a na *Česko-moravský „Blesk“* (administrace v č. 130), kteréžto tiskoviny se však v KNM nevyskytují a lze předpokládat, že vycházely jen krátkou dobu.

Ceny uvedených tiskovin, pokud jsou udány, byly v rozpětí 5 haléřů až 20 krejcarů, tedy 40 haléřů (to znamenalo přibližně dnešních 5 až 40 Kč) Tento článek zakončím několika žertíky, které mají obecnou a trvající platnost: „**V rajske hospodě:** X: Nejlip si pochutnam na vuřtu. Y: Já zase je vubec nejim; ty aby jedl sám Pambuh. X: Pročpak? Y: Ten jediný ví, co v nich je.“ (Rajské jablko, 1886.) A stav, který trvá dodnes, kritizovala „**Hádanka:** Která universita je největší? (Pražská, poněvadž se rozprostírá po celém městě.)“ (Kocourkovské noviny, 1904.)

A ještě jeden satirický útok z doby, kdy se profesoru T. G. Masarykovi neoprávněně vytýkalo, že není vlastenec (*Brk*, r. III, 1901): „*Konec s námi.* Masaryk chystá světu překvapení. Čechové nejsou národ slovanský, nýbrž původu německého. Důkazem toho jest čeština, jež odvozena jest z němčiny. Vizme: Das Blatt – bláto, der Boden – bod, das Buch – buhta, die Dichtern – dychtiti, dumm – dumný, der Kater – kat, die Kladder – kláda, kappen – kopati, lakken – lákati, die Masse – maso, der Motiv – motovidlo, die Nähe – nahota, platt – platný, der Raden – rada, die Rippe – rypák, der Rock – rok, die Rose – rosa, der Same – samota, der Sinn – syn, ein Schlechter – šlechtic, die Wade – vada, winden – vyndati, wissen – viseti, die Wolke – volek, zwikken – zvykati atd. Stačí to?“ Kdo ještě umí německy, jistě se těmito žertíky potěšil.

Dr. Zdeněk Šesták

Předměstské listy z roku 1889 píší:

V knize dr. Zdeňka Šestáka (Jak se ze Žižkova stalo velké město) je citován fejeton (3. ročník Předměstských listů z roku 1889), který vzpomíná na starý Žižkov: V letech 1877-78 nechávali si Žižkované vepsat do štítů svých domů jméno „Žižkov“. Měl to být vzdor proti častému označování názvu „Viedeňská silnice“. Uvedené pojmenování jistě není správné, protože název Žižkov bylo ministerstvem vnitra schváleno už v roce 1877. Jako první středisko žižkovského společenského života uvádí se ve fejetonu, že to byly hostince „U vévody Břetislava“ a „U Prokopa Velikého. Tyto byly vystřídané tradičními hostinci „Na Sklenářce“, „Bezovka“, „Krenovka“ a „Smetanka“. Smutně se však poznamenává: „Dnes je v Žižkově celá řada nových hostinců, různých spolků, v nichž se setkáváme stále a stále s novými tvářemi. Tím ovšem se ztratila srdečnost, která panovala při zakládání města a už je jen málokde k nalezení občanský kruh, ve kterém by přátelská nenucenost byla domovem.“

Upravila JP

Jak se také bydlelo na Žižkově

Již dávno jsou zastaveny Židovské pece za Žižkovem, kde nad skalními jeskyněmi do r. 1866 trčelo poslední veřejné popraviště s poslední šibenicí, pod kterým se rozkládaly ve skalách strašné podzemní pelechy, v jakých zhylo mrazem a hladem mnoho „lidových pražských figurek“ – zpoza bláznů, zpoza zločinců a nešťastníků takových, jakým byl např. v letech 1894-1904 v Praze populární bankovní ředitel, ares- tant a pak zpustlý tulák Josef Kučera se svou ženou, šílenec „Kapsaňák“, „kníže Ispahan“ a celá řada jiných zchátralých existencí.

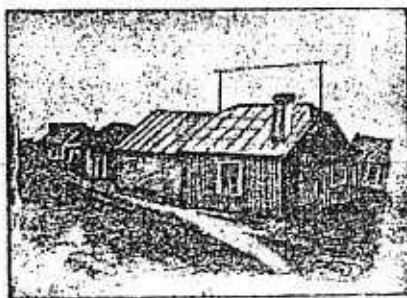
Tuláci rození, spolu s trosečníky osudu, jakým byl např. syn slavného pražského knihkupce Kobra, zloděj Kolařík, výrobce holí s kovovou hlavou Žižky, zatykačem stíhaní vrahové klenotnice Gollersteperové proti Clam-Galasově paláci, navždy pak z Prahy zmizevší, dosud nevypátraní vrahové klenotníka Kische z Poříče a

Magdy Novotné z uzenářství Malého přespávali tam v Židovských pecích svorně s libeňskými pasáky lehkých holek a žižkovskými dcerami „Černé Indie“.

Pověst Židovských pecí jako útočiště kriminálních živlů připomíná i fingovaný inzerát z roku 1911: „Dělám zeď hmatákům. Mám k dispozici ženu a dva kluky. Jsem veliký, silný, širokých ramen. Nabídky jen od osvědčených pracovníků

přijímá: Lojza Chadima na Žižkovských pecích.“

Špatnou pověst měl i hotel Sígl na Malešické ulici č. 10/2178, kde se scházela kriminální spodina, ukrývající se na hornatém hřebeni Židovských pecí. Ponurost místa ještě zvětšovala vzpomínka na poslední pražskou veřejnou popravu, když zde kat stál v roce 1866 sklepníka Fialu pro vraždu jeho milé. Bytová nouze řádí mezi pražskou chudinou tak, že tito lidé byli rádi, že mo-

hou bydlet ve starém železničním voze, než být úplně bez přístřeší. Lépe a strašlivěji nemůže být dokumentován zoufalý stav nebydlící chudiny, než touto skutečností. Ve vagoncích, v boudách zrobených z odpadků prken a beden – bydlí člověk! Jaké zoufalství a jaká bída i dokud nejsou chladna, sněhy a mrazy ale jak bude v těch primitivních bydlíštích za zimy?

Hrozné pomyslet! Po nejrychlejší pomoci, rázné bytové akci, volá tento fakt přímo hromovým hlasem.

Za příčinou stálého šíření se obce jedná se o to, aby známé „pece židovské“ přeloženy byly do Volšan. Jest naděje, že žádosti té bude vyhověno, hlavně pro úsporu stavění občasných šibenic, než volšanská je už šibeníci hotovou.

Největší ostudou pražskou jsou na periferii kol dokola Prahy kolonie starých železničních vagonů, komediantských vozů a prkenných bud, které dle ref. Národních listů působí svou zanedbaností odpudivě a jsou hrozičím nebezpečím nákaz pro hlavní město. Nejpriznivějším dojmem ze všech působí na návštěvníka skupina asi 6 prkenných domků pod vrcholem Židovských pecí směrem k Žižkovu, mající vzhled venkovských salašů en miniature. Trpí jistě také nedostatkem nejen pitné, ale i jakékoli vody, jež se musí donášeti do prudkého svahu, a stejně i nedostatkem řádně opatřených ústraní, ale onen nedostatek vody nebrání poměrně čistotě. Je tu i vzdušno a za teplejších

podvečerů, kdy vzdálenější části města, rozkládajícího se u nohou návštěvníkových počínají se ztráceti v modravých a zafialovělých mlhách a v oknech pod kop-

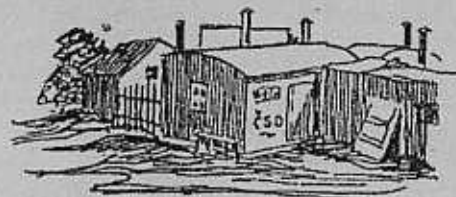
cem hoří poslední odlesky západu, zatím co do vzdáleného šumu velkoměstských ulic zaléhá známá píseň pražského klekání, je tu dojem idylly. A přece tato skutečnost byla vy-

budována na místech z nejzlopestnějších v pražském okolí. Tu, na Židovských pecích čili „Šibeníčku“, v minulosti rozdělených tzv. kapslovkou, bývalo místo popravní, později se v okolí

zakládaly morové lazarety a hřbitovy i kostelík poblíže starého židovského hřbitova na Žižkově, z roku 1719, kde ještě téměř koncem 18. věku žil poslední poustevník z pražského okolí, zmíněný židovský hřbitov, založen při židovském morovém lazaretu v r. 1680, kdy pochováno tu osm tisíc osob a v r. 1718 na 3888 osob, a konečně morová kaple sv. Rocha na sousedních hřbitovech Olšanských. Bývalo to proto pusto, pořádní klidní občané se Židovským pecím vyhýbali, obávali se po zřetí přes ně jít, neb bylo tu shromáždění nejhorších vyhoštěnců bouřlivého velkoměstského života, jim se později přezdívalo po pařížském vzoru Apačů, i tehdy, kdy už Židovské pece, plné lomů, jeskyněk a jam, byly obklíčeny rozléhajícími se velkoměstem. Po pražské straně, před tzv.

Kapslovnou, byly dvě skupiny bud. Jedna na úpatí strmého svahu proti Olšanským hřbitovům, druhá na dně větší jámy při žižkovském konci ohradní zdi Kapslovny, kde domky byly seskupeny do jakési louže, působíce

tak dojmem zdobně návsi.

Boudy byly velké, opatřené čísly a snad na každé hlásala malá červená tabulka, že jsou pojištěny u „Čechoslavia“. Směrem

k ulici Jeseniově, odkud byl jediný schůdný přístup, zřídili si obyvatelé drobné kolonie pod vrcholkem Pecí, zvaným také vrchem Sv. Kříže, jakési primitivní schodiště. A těsně pod ním byla skupina několika komediantských vozů a vysloužilých vagonů. Ještě v létě 1925 některé působily příznivým dojmem malými zahrádečkami, z nichž je obrůstaly pestrokvěté fazole, kdežto před okny kývaly zlaté terče slunečnic, dnes ozývá se tu jediný stesk, že všichni kal vypouštějí po svahu přímo do ulice. Proto také byla nad nimi hrozba, že zmizí nuceně, což zdůraznil magistrát i zemská politická správa! Pražský magistrát usiloval aby vzhledem k tomu, že domnělé krátkodobé provizorium se protahuje, byly všechny příliš křiklavé zdravotní závady kolonií odstraněny a aby byly dodržovány zdravotní předpisy aspoň do té míry, jaká byla smluvně uložena nájemcům obecních pozemků k účelu podobných provizorních „staveb“. A tak mělo zmizeti velmi mnoho bud a vagonů postavených a obývaných bez jakéhokoli úředního schválení, čemuž se „kolonisté“ vzpírali, ba proti čemu v den první jarní pouti konali manifestační tábor na Václavském náměstí. Hrozilo jim nucené vystěhování i z jejich primitivních obydlí, a zavínili si to sami, ačkoliv obec, která chtěla už v r. 1925 dát do rozpočtu několik milionů na stavbu domů s malými byty na odstranění nejnáléhavějších závad bydlení, slibuje r. 1927 přispět na vybudování 500 menších levných domků s tím, že příště se bude dbát, aby dřevěné obytné boudy byly budovány jen s naprostým zachováním bezpečnostních a zdravotních nařízení...

A za tzv. Kapslovnou, při zahrádkové kolonii, jejíž některé původní altánky byly změněny v příbytky, je také drobnoučká kolonie bud... Jiné, značně větší jsou ještě

i v jiných částech Prahy. Lichvařilo se však s pozemky, i obecními. Byli lidé, kteří si požádali o dva i tři a budovali na nich boudy a podobné „paláce“ a pak je prodali.

Když se jelo elektrikou „třináctkou“ až na konečnou stanici Žižkova, pak se odbočilo vlevo, do vršíčku a než se člověk nadál, ocitl se uprostřed osady „Na krejčárku“, kde bydleli většinou dělníci. Po léta strádali „krejcar po krejčárku“, až z těchto krejčárků vyrostla celá kolonie.

Nebyly to přepychové vilky, naopak, tyto baráčky, z nichž některé byly o rozměru 3x3 m, byly ze dřeva všeho druhu. Podle toho jaké kdo měl prostředky, přirozeně také stavěl. A proto byl jeden baráček ze stejnoměrného opracovaného dřeva a hned vedle zas primitivní - jak jen možno - domek sbitý ze starých beden.

U každého domku byla zahrádečka, taková malá jako na dlani, a přece byla pýchou a štěstím majitele, který po návratu z práce se na půdě v potu tváře lopotí, aby i malou zahrádkou svůj domek zkrášlil. Nejchudší lidé, které vyhosila Praha ze svých zdí, tu bydleli a byli to lidé šťastní. Či lépe řečeno, byli šťastní tak dlouho, dokud se domnívali, že v té své kolonii „Na krejčárku“ budou moci klidně umřít majíce střechu nad hlavou. O toto štěstí a klid byli připraveni rozhodnutím městské rady pražské, která z důvodů „bezpečnostních, mravních a zdravotních“ tyto kolonie chtěla zrušit.

Jsouce si vědomi této skutečnosti, bránili se kolonisté z „Krejčárku“ myšlence, že by se měli skutečně ze své kolonie vystěhovat. Namítali: „Proč bychom se měli stěhovat?“ A jeden dělník kolonista prohlásil s určitostí, ze které číselo odhodlání: „Postěhujeme se, dají-li nám pánové lepší byty, v jakých bydlí oni.“

Upravila JP

Krásné jaro vám všem přeje výbor KPŽ

Žižkovské listy, čtvrtletník Klubu přátel Žižkova. ČÍSLO 41.

Sestavila Jiřina Polanecká. Redakčně upravila Ivana Jenišťová.

Grafická úprava a tisk Denisa Halašová. Pro vlastní potřebu vydal v dubnu 2009 KPŽ, Blahoslavova 2, 130 00 Praha 3, tel. 222 714 180. www.zizkov-praha3.info